

Toespraak Gerdi Verbeet

Bijeenkomst lokale organisatoren van
herdenken en vieren

Haarlem, 5 november 2016

Dames en heren,

Welkom, wat goed u allen weer te zien. Allereerst veel dank aan de Commissaris, dat wij hier vandaag op deze prachtige locatie mogen zijn. Het belang dat de Nederlandse bevolking aan de jaarlijkse herdenking en viering toekent is nu, ruim 70 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog, onverminderd groot. Er zijn geen aanwijzingen dat 4 en 5 mei aan belangrijkheid inboeten. Deze 'duurzame relevantie' hangt ook samen met het karakter van beide dagen. Herdenken doen we niet met de rug naar de toekomst. En het vieren van de vrijheid gebeurt altijd in het besef dat er ook een periode in ons land was van onvrijheid en dat we sinds de Tweede Wereldoorlog nog geen dag hebben gekend dat in de wereld geen oorlog was. Vrijheid in de context van 4 en 5 mei is leven zonder oorlog, leven zonder angst voor oorlog.

Voor mij is vrijheid onlosmakelijk verbonden met de democratische rechtsstaat en onze open en vrije samenleving. Leven in een vrij land betekent: er zijn vrije verkiezingen, mensen hebben een stem en voelen zich vertegenwoordigd. Kunnen kiezen voelt voor mij altijd heel speciaal; volgend jaar de Tweede Kamerverkiezingen en een jaar later de Gemeenteraadsverkiezingen. Op die momenten ben ik mij er zeer van bewust dat wij bevoorrecht zijn en onze stem kunnen laten horen. Leven in een vrij land betekent ook verantwoordelijkheid nemen.

Vrijheid is kwetsbaar en niet vrijblijvend; vrijheid vraagt ook inzet. Commissaris van de Koning Johan Remkes benoemde net al dat zonder de inzet van vrijwilligers de hele maatschappij zou piepen en kraken. En daar sluit ik mij volledig bij aan. Iedereen die zich inzet voor het herdenken van de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog en het vieren van de Bevrijding is in mijn ogen een bondgenoot in het hooghouden van onze democratie en rechtsstaat, van onze open en vrije samenleving. (Ik ben u daar dankbaar voor)

Vrijheid is ook stilstaan bij onvrijheid. Door samen te herdenken. En dat doen we veelal op 4 mei. Ook door het jaar heen herdenken wij oorlogsslachtoffers: op 15 augustus de Indië Herdenkingen, op 16 september de Slag om Arnhem, de Februaristaking op 25 februari, zo kan ik nog wel even doorgaan...

Dit jaar heb ik onder andere gesproken bij de herdenking van Kamp Schoorl. Ik heb toen stilgestaan bij Mirjam Ohringer, die enkele dagen daarvoor was overleden. Ze was actief in het verzet en heeft na de oorlog het initiatief genomen een monument voor Kamp Schoorl op te richten. Dankzij haar blijft de geschiedenis van dit eerste werkkamp van Nederland bewaard.

Uit ons jaarlijks Vrijheidsonderzoek blijkt dat 4 en 5 mei ervaren worden als dagen van nationale verbondenheid. En opmerkelijk, dit geldt ook voor mensen met een migratie-achtergrond. Hier ligt volgens mij een kans om deze groep mensen, die nu nog minder actief betrokken en aanwezig zijn bij de herdenking, uit te nodigen en te betrekken.

Wij maken deel uit van een bevoorrechte samenleving in een zeer instabiele wereld. Een samenleving waar mensen die op de vlucht zijn voor oorlog en geweld een veilige haven zochten en zoeken. Ik hoop dat ze die bij ons altijd zullen blijven vinden.

Ook nu nog worden Nederlandse militairen ingezet om de vrede te bewaren en de rust te laten wederkeren. Helaas betalen sommigen van hen daarvoor de hoogst denkbare prijs: hun leven. Op 4 mei staan wij ook stil bij deze dappere vrouwen en mannen.

Nieuwe tijden vragen om een nieuwe aanpak. Om blijvend relevant te zijn, moeten we voortdurend aansluiting zoeken bij huidige en toekomstige generaties. We doen dit door het besef van vrijheid te versterken door het verhaal van 4 mei, de onvrijheid, te vertellen. Met de Tweede Wereldoorlog als ijkpunt. Met het verstrijken van de tijd is meer context nodig om iedereen aan te spreken. Ook voor ons betekent dat aanpassingen aan het programma van 4 mei, zoals persoonlijke getuigenissen in De Nieuwe Kerk en bij de kranslegging waarvan ik u graag een voorbeeld laat zien:

[Video van getuigenis van de voorzitter Eerste Kamer en de veteraan in de Kerk en getuigenissen kransleggers]

Niet voor iedereen is herdenken op 4 mei vanzelfsprekend. Jongeren van wie de ouders niet in Nederland zijn geboren krijgen de verhalen over de Tweede Wereldoorlog niet van huis uit mee.

Op de basisschool krijgen de meeste kinderen voor het eerst les over de oorlog. Het komend jaar richten we ons speciaal op studenten op het

middelbaar beroeps onderwijs. Zij hebben na de basisvorming veelal geen geschiedenisles meer gehad. Samen met de docenten burgerschap willen we deze jongeren, voordat ze gaan stemmen, nog een keer doordringen van de waarde van het leven in vrede en vrijheid.

Hoe mooi zou het zijn jongeren niet alleen te informeren, maar ook letterlijk te betrekken? Ze een rol te geven bij de organisatie, zodat zij op die manier bij kunnen dragen aan het ritueel van herdenken en vieren. Hiermee doe ik ook een beroep op uw creativiteit en vraag ik u lokale samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Verhalen en getuigenissen komen pas echt tot leven op de plek zelf. Hier zijn veel voorbeelden van. Graag breng ik één hiervan onder uw aandacht: Vlak na mijn benoeming tot voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei ontving ik een brief van Ineke van den Berg, een geschiedenisdocente aan het Maartenscollege in Haren. Zij vertelde dat op uitnodiging van de burgemeester, docenten en leerlingen van de school samen met het lokale 4 mei-comité een bezoek hebben gebracht aan Auschwitz. Ook hebben ze het boek 'Van kwaad tot onvoorstelbaar erger' gelezen met verhalen van oorlogsslachtoffers uit Haren. Dit heeft geleid tot het project 'Herdenken in Haren', waar al voor het zesde jaar de hele onderbouw van het Maartens College aan meedoet. De leerlingen verdiepen zich in de Tweede Wereldoorlog en in het bijzonder in oorlogsslachtoffers uit Haren.

[Op het scherm volgen een paar foto's]

Zoals u ziet worden bij voormalige woonhuizen van oorlogsgetroffenen grote houten borden geplaatst met foto's en verhalen over een persoon

of een familie. Leerlingen uit de derde klas vertellen de verhalen aan eersteklassers – de locatie en de foto's zorgen ervoor dat de verhalen tot leven komen. Ieder jaar komen er nieuwe verhalen en borden bij. Dit vind ik een prachtig en inspirerend voorbeeld. Mensen die belangeloos samenwerken om het verhaal van de oorlog toen en nu levend houden.

Ik wens u allen vandaag veel inspiratie toe.

Dank voor uw aandacht